

існуючим політичним режимом, але й вимогами щодо рейтинговості програм, політичними уподобаннями власників каналів та ін. 2. Особливості політичних процесів, що відбуваються в конкретний період часу, потребують відповідних соціальних настроїв і моделей соціальної активності. Залежно від того, що є бажаним для влади у цей час – відчуття оптимізму, патріотизму, власної значимості, зовнішньої або внутрішньої загрози й страху, ЗМІ застосовують відповідні технології активізації політичних пристрастей, конструювання загроз чи підтримання оптимізму, а підбірки подій, про які повідомляється у випусках новин, вписуються в рамки цих технологій і сприяють реалізації визначеної політичної мети. 3. Конструювання теленовин передбачає наявність відпрацьованого алгоритму, що включає критерії й ознаки значимості події та набір способів їх подачі глядачеві. Завдяки цьому в теленовинах передусім висвітлюються події не стільки суспільно значимі, скільки ефектні і драматичні. Найчастіше висвітлюється не суть самої події, а різні її „PR- боки”.

Отже, результатом 20-річного реформування стала система-симулякр. Зовнішні форми можуть наповнюватися різним змістом, залежно від ракурсу спостереження: демократична система із законодавчо закріпленими принципами, інститутами

демократії; тотально корумпована система на всіх рівнях влади із відсутністю будь-яких механізмів впливу на неї; система перехідного типу, у якій відбувається процес становлення демократичних інститутів; інформаційне суспільство з усіма його ознаками й атрибутами. Сутність цього симулякру у тому, що сучасна політична система України, з одного боку, цілком не підпадає під жодну з характеристик, а з іншого – втілює усі ці характеристики водночас.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямку є пошук засобів нейтралізації політичної симуляції, розробка стратегічної моделі політичної системи та визначення можливих шляхів її реформування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодрийяр Ж. Симулякры и симуляция [Електронний ресурс] / Ж.Бодрийяр. – Режим доступу: http://lit.lib.ru/k/kachalow_a/simulacres_et_simulation.html
2. Топалова С. Симулякры як основа діяльності українських політичних партій / С.О. Топалова // Динаміка політичного режиму в Україні (прогностичний аспект). Матеріали засідання „Круглого столу” „Політичний режим в Україні: інституціональні виміри та динаміка розвитку” 24 листопада 2011р. – Харків, 2011. – 115 с.

УДК 324:342.8

Авксентьєв А.О

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ТЕОРІЯ ГОЛОСУВАННЯ: ПРОЦЕДУРИ, КРИТЕРІЇ, ПАРАДОКСИ

Дослідження містить порівняльний аналіз деяких процедур голосування у їхньому співвідношенні до раціональних «критеріїв справедливості». Розглядаються „парадокси” теорії голосування, а також специфічні особливості кожної моделі. Актуальність теми пов'язана з необхідністю визначення оптимальної процедури для проведення виборів різних рівнів в Україні, яка б найвищою мірою забезпечувала справедливе представництво інтересів виборців.

Ключові слова: колективні рішення, процедури голосування, критерії справедливості, виборці, лінійні порядки вподобань, абсолютна більшість.

Авксентьев А.А.

ТЕОРИЯ ГОЛОСОВАНИЯ: ПРОЦЕДУРЫ, КРИТЕРИИ, ПАРАДОКСЫ

Исследование содержит сравнительный анализ некоторых процедур голосования в их соотношении с рациональными „критериями справедливости”. Рассматриваются «парадоксы» теории голосования, а также специфические особенности каждой модели. Актуальность темы связана с необходимостью определения оптимальной процедуры для проведения выборов разных уровней в Украине, которая бы в наивысшей мере обеспечивала справедливое представительство избирателей.

Ключевые слова: коллективные решения, процедуры голосования, критерии справедливости, избиратели, линейные порядки предпочтения, абсолютное большинство.

Avksentyev A.

THE THEORY OF VOTING: PROCEDURES, CRITERIA, PARADOXES

The study includes a comparative analysis of voting procedures in their relation to the rational „criteria of justice”. We consider the „paradoxes” of the theory of voting, as well as specific features of each model. The actuality of the theme associated with the need to determine the optimal procedure for holding elections at various levels in Ukraine, which would provide the highest degree of fair representation of voters.

Key words: collective decision, voting procedures, criteria of justice, voters, linear order preferences, absolute majority.

Прийняття колективних рішень із використанням процедури голосування є центральним елементом будь-якої демократичної політичної системи. Наразі в експертному середовищі українських дослідників ведеться жваве обговорення щодо оптимальної виборчої системи (пропорційної, змішаної, мажоритарної – насправді варіантів набагато більше), проте, на нашу думку, не менш актуальною є проблематика, пов’язана саме з принципом голосування. Ми усвідомлюємо, що модель голосування для виборчого процесу у масштабах усієї країни не буде змінена з багатьох міркувань (у тому числі через значні технічні та організаційні складнощі запровадження), проте для багатьох інших випадків (наприклад, голосування у виборчих комітетах ВР) було б доцільним звернути увагу на альтернативні моделі. У зв’язку з високим рівнем поляризації „політичної еліти” (термін вжито суто в альтиметричному значенні) і суспільства, видається вкрай важливим пошук процедур голосування, в результаті яких приймалося б найбільш компромісне рішення. Все це зайвий раз наголошує на актуальності заявленої теми.

Об’єктом дослідження виступають різні процедури голосування, предметом – їхні специфічні особливості і відповідність низці раціональних „критеріїв справедливості”. Мета роботи – провести порівняльний аналіз моделей голосування та виявлення

оптимальних (відповідно до контексту). Ступінь розробленості теми у вітчизняній літературі навряд чи можна назвати високим: українська політологія переважно не розглядала проблеми процедур голосування (у такому ракурсі) як щось, приналежне до її проблемного поля, тому нечисленні публікації можна зустріти хіба що у фахових виданнях економістів, дослідників теорії прийняття рішень та системного аналізу. Варто звернути увагу на монографію Г.М. Гнатієнка та В.Є. Снитюка „Експертні технології прийняття рішень”, роботу П.П. Антосяка „До правил голосування Кондорсе та Борда”, публіцистичну статтю Ігоря Гусаченка „Виборчі системи”, дослідження О.Є. Коваленко „Організація процедур прийняття рішень у ситуаційних центрах на основі голосування”.

У процесі дослідження ми орієнтувалися також на закордонні джерела – англomовну монографію Філіпа де Страффіна „Замітки щодо теорії голосування”, роботу „Математика виборів” Р. Клімі і Дж. Ходжа, „Ділимо справедливо або гарантія виграшу кожного”, С. Брамса і А. Тейлора. Константуємо, що в англomовній літературі політична наука ще у другій половині ХХ ст. почала займатися проблематикою прийняття колективних рішень. Нобелівський лауреат з економіки, Кеннет Ерроу, у 1951 р. сформулював, так звану „теорему неможливості”, і це стало своєрідною відправною точкою у дослідженні процедур і моделей голосування. На поч. ХХІ ст. почала з’являтися численна

російськомовна література з цієї проблема-тики – це були не лише переклади закордонних (переважно, американських) джерел, а й власні розробки. Особливої уваги заслуговують монографії і статті Ф. Алескерова, провідного дослідника тематики моделей і процедур голосування, до ідей якого ми ще будемо звертатися.

У той же час фундамент теорії голосування, безумовно, було закладено ще у другій половині XVIII ст.: Жан Шарль де Борда у 1770 р. зробив доповідь на засіданні Академії наук „Про спосіб проведення виборів”. Ж.Борда запропонував обирати „безсмертних” (членів Академії) за допомогою голосування, під час якого кожен „виборець” ранжує власні вподобання [1]. У відповідь на це інший провідний французький математик, маркіз де Кондорсе, запропонував метод „попарного порівняння” кандидатів, проте згодом сам дійшов висновку про деяку обмеженість такої процедури („парадокс Кондорсе”). Власне, обидві ці моделі, разом із іншими способами голосування, будуть розглянуті детальніше.

Переходячи безпосередньо до аналізу існуючих і можливих моделей голосування, почнемо з раціональних „критеріїв справедливості”, яким повинна відповідати процедура. У різних джерелах запропоновані різноманітні критерії – спробуємо узагальнити перелік умов (без претензій на вичерпність списку).

1. „Анонімність”. Під „анонімністю” розуміється принцип рівності виборців, тобто при фіксованих квотах (найпоширеніший випадок, коли кожному надається рівна кількість голосів) неважливо, хто саме обрав того чи іншого кандидата. Доволі влучне і лаконічне визначення дають американські автори Р. Кліма і Дж. Ходж: „Якщо будь-які два виборці поміняються бюлетенями, результат від цього не зміниться” [2, с. 20].

2. „Нейтральність”. У деяких джерелах цей критерій має назву „зворотна симетрія” [3] і визначається таким принципом: симетрична зміна вподобань виборців веде до відповідної зміни результату. У більш широкому сенсі умова „нейтральності” означає рівність кандидатів.

3. „Монотонність”. Філіп де Страффін один із перших звернув увагу на обов’язковість цієї умови і довів невідповідність їй моделі голосування, в якій переможець визначається простою більшістю з „останнім туром” (саме ця процедура використовується в Україні для обрання президента). Дослідник визначає „критерій монотонності” таким чином: „Якщо Х – переможець голосування при К розкладі вподобань, то зміна думки К

на користь Х не повинна позбавляти його підсумкової перемоги” [4, с.26].

4. „Транзитивність”. Принцип транзитивності означає, що якщо А перемагає В у більшості попарних голосувань, а В перемагає С, то А повинно бути обраною з поміж пари А-С.

5. „Відповідність більшості”. Звернемося до визначення Ф. Алескерова: „Колективне рішення повинне обрати в якості переможця того кандидата, який є найбільш бажаною альтернативою для більшості виборців” [5, с. 102]. Як не дивно, але саме цей, на перший погляд фундаментальний для демократичної системи критерій, стає нездоланим бар’єром для багатьох моделей голосування.

6. „Незалежність від сторонніх альтернатив”. Цей критерій зустрічається в декількох джерелах [2, 3, 4, 5] – одним із найбільш вдалих визначень, на нашу думку, є дефініція Кліма і Ходжа: „Місце А і В у підсумковому списку залежить виключно від вподобань виборців у парі А і В” [2, с. 28].

7. „Критерій Парето». Вільфредо Парето сформулював свою вимогу до процедури голосування, яку ми також долучаємо до списку „раціональних” і „справедливих” умов: „Якщо кожен виборець вважає Х кращою альтернативою за Y, то голосування не повинно обрати Y переможцем” [2, с.29].

8. „Критерій Сміта”. Критерій Сміта часто називають „послабленою” модифікацією критерію Парето, проте ми вважаємо доцільним виокремити його. Сутність цієї умови полягає у такому: якщо всі альтернативи можна розділи на два комплекти А і В, такі що кожна альтернатива з А у попарному голосуванні перемагає будь-яку з В, то у підсумку переможцем не може бути обрана альтернатива з комплекту В.

Після розгляду основних, на нашу думку, критеріїв „справедливості” моделі голосування, перейдемо до основних типів.

1. „Голосування з відносною більшістю”. Така процедура визнає в якості переможця кандидата, що набрав більше голосів за будь-якого іншого претендента. Більш поширеним є „простий” варіант процедури, коли кожен виборець віддає голос за одну альтернативу, проте варто звернути увагу й на „складну” модель – кожен виборець визначає лінійний порядок своїх уподобань. У подальшому ми частіше будемо звертатися саме до „складних” варіантів процедур. Як вже зазначалося голосування з відносною більшістю є доволі поширеною процедурою, проте воно має деякі суттєві недоліки (тобто не відповідає одній чи декільком „умовам справедливості”). Наприклад, очевидно, що

така система не задовольняє критерію „відповідності більшості” – переможець може бути небажаним для більшості виборців. Звертаючись до українського контексту зазначимо, що саме процедура „відносної більшості” застосовується і на місцевих виборах, і на виборах народних депутатів у одномандатних мажоритарних округах; саме через часті випадки невідповідності результату побажанням арифметичної більшості ця процедура піддається критиці.

2. „Голосування з абсолютною більшістю”. Очевидно, що найкращим варіантом було б голосування, в результаті якого була б обрана альтернатива, яка є першою у списку вподобань для абсолютною більшості виборців. Це не вирішує проблему представництва меншості, проте нейтралізує недолік попередньої процедури. Однак якщо ми за допомогою цієї моделі обираємо більше ніж одну альтернативу (наприклад, з-поміж усіх пропозицій треба вибрати дві), така система не відповідає умові „незалежності від сторонніх альтернатив”. Розглянемо приклад (у табл. 1 зображені лінійні порядки вподобань для п’яти виборців: цифрами позначені виборці, літерами – альтернативи):

Таблиця 1

1	2	3	4	5
A	A	A	B	B
C	C	C	A	C
D	D	D	C	A
B	B	B	D	D

Згідно з процедурою, в підсумковому рейтингу альтернативи будуть розташовані так: на першому місці – А (3 голоси), на другому – В (2 голоси), третє-четверте місця ділять С і D (по 0 голосів). Умова „незалежності від сторонніх альтернатив”

Таблиця 2

6 виборців	5 виборців	4 виборця	2 виборця
A	C	B	B
B	A	C	A
C	B	A	C

Таким чином, з огляду на лінійні порядки вподобань виборців, до другого туру вийдуть кандидати А (6 голосів у першому турі) і В (6 голосів у першому турі). Альтернатива С до „фінального туру” не виходить, тому ми прибираємо її з лінійних порядків уподобань. У результаті голоси С відходять до А (тому що для тих п’яти виборців, що голосували за С у першому турі, А у списку вподобань стоїть

наголошує на тому, що місця будь-яких двох альтернатив у кінцевому списку повинні визначатися лише вподобаннями виборців саме з-поміж цих двох альтернатив. Розглянемо ставлення виборців до С і В: троє (№1, №2, №3) вище оцінили альтернативу С і двоє (№4, №5) – В. Таким чином, згідно з критерієм „незалежності від сторонніх альтернатив” С має в кінцевому списку знаходитися вище ніж В, проте наша система голосування привела до протилежного результату. Тобто модель „абсолютної більшості” не задовольняє цьому критерію.

3. „Голосування з відносною більшістю і останнім туром”. Доволі поширеною є спроба поєднати дві попередні процедури в одну – в результаті голосування відбувається у два „тури”. На першому етапі з-поміж усіх альтернатив залишаються дві, що набрали найбільшу кількість голосів, на другому – виборці фіксують свої вподобання серед двох „фіналістів”, таким чином переможець у більшості випадків (цікавий прецедент трапився на останніх президентських виборах в Україні, коли переможець так і не набрав „абсолютної більшості” через наявність у бюлетені фактично третьої альтернативи – „проти всіх”) обирається абсолютною більшістю виборців. Проте така модель видається доволі вразливою через можливість маніпуляцій: іншими словами, процедура не задовольняє критерію „монотонності”. У своїй монографії на це вказав Філіп де Страффін, який в свою чергу посилається на американських вчених, Г. Дорона і Р. Кроніка. Саме вони ще в 1977 р. детально розібрали цей критерій і ввели в науковий обіг термін „парадокс третього” [6]. Розглянемо приклад (у табл. 2 17 виборців поділені на 4 групи за ідентичністю їхніх уподобань).

Таблиця 3

6 виборців	5 виборців	4 виборців	2 виборця
A	C	B	A
B	A	C	B
C	B	A	C

вище, ніж В), і А перемагає В у другому турі (11 на 6). Проте якщо у першому турі частина виборців (а саме – два виборці, які представляють останній стовпчик у таблиці) змінила свої вподобання на користь А (табл. 3), то ми стаємо свідками цього „парадоксу третього”. А все одно не вистачає голосів для перемоги у першому турі (8 з 17), проте у другий тур тепер виходить А і С (С як і раніше має 5 голосів у першому турі, а от

альтернатива В втратила два голоси, має лише 4 і припиняє участь у голосуванні). У другому турі голоси В переходять до С (тому що для чотирьох виборців В С стоїть вище у списку вподобань, ніж А), таким чином С набирає $5+4=9$ голосів і перемагає А (8 голосів). Тобто, отримавши у першому турі додаткові голоси, альтернатива А врешті втратила перемогу через „парадокс третього”. Цей приклад яскраво ілюструє невідповідність процедури голосування критерію „монотонності”.

4. „Попарне голосування”. Послідовне попарне голосування, запропоноване маркізом де Кондорсе, також не відповідає усім умовам „справедливого” голосування. Очевидно, що така процедура не є транзитивною. Власне, з цим пов'язаний і відомий „парадокс”, коли система попарного голосування не може визначити переможця. Розглянемо приклад з трьома виборцями (А, В, С) і трьома альтернативами (Х, Y, Z). Нехай лінійні порядки вподобань кожного виборця мають такий вигляд: А: $X>Y>Z$, В: $Z>X>Y$, С: $Y>Z>X$. У такому разі для абсолютної більшості виборців (2 з 3) правомірні такі результати попарних голосувань: $X>Y$ (завдяки порядкам А і В), $Y>Z$ (відповідно А і С), $Z>X$ (В і С). Зараз ми проілюстрували, так званий „парадокс Кондорсе” – можливість виникнення ситуації відсутності „переможця”, якого визначає будь-яка модель попарного голосування, в якій хоча б три виборці обирають з-поміж мінімум трьох альтернатив.

5. „Система Борди”. Метод, запропонований Жаном Шарлем де Борда, передбачає відповідність кожному місцю у порядку вподобань певного числа (максимального для найбільш бажаної альтернативи і мінімального для „аутсайдера”). Цей метод не задовольняє критеріям „відповідності більшості”, „незалежності від сторонніх альтернатив” та „критерію Сміта”. Російський дослідник Ф. Алескеров наводить цікавий приклад, що ілюструє залежність результату від обраної моделі голосування [5]. Нехай участь у голосуванні беруть три виборця (А, В, С) з такими лінійними порядками вподобань: А ($x>y>z>t$), В ($x>y>z>t$), С ($y>z>t>x$). Порівняємо можливі результати, отримані за допомогою методів Кондорсе і Борди. Згідно з першим, переможцем стане Х (тому що Х перемагає будь-яку альтернативу у попарних голосуваннях для абсолютної більшості виборців). Однак, якщо ми застосуємо систему Борди, то Х набере 9 (4 від А, 4 від В, 1 від С) очок, а Y – 10 (по 3 від А і В та 4 від С). Таким чином, при фіксованих лінійних порядках

вподобань різні системи голосування дають різні результати.

6. „Система Хара”. Процедура, запропонована Томасом Харом, є першою з цілої низки моделей „виключення альтернатив”. Головним принципом таких систем є послідовне виключення найменш бажаних альтернатив, допоки не залишиться одна, яка визнається „переможцем”. Томас Хар пропонує послідовно виключати ту альтернативу, яка отримала найменшу кількість перших місць у лінійних списках вподобань виборців. Процедура продовжується, поки не залишиться лише одна альтернатива або ж один із варіантів не матиме $50\%+1$ перших місць.

7. „Система Кумбса”. Аналогічна схема, проте виключенню підлягає варіант, який має найбільшу кількість останніх місць. Тобто, цей алгоритм доцільніший за „систему Хара”, якщо потрібно знайти найбільш компромісний варіант. Однак, як і попередня модель, „система Кумбса” не відповідає критерію монотонності. Суттєвим недоліком обох схем можна вважати їх занадто велику „поетапність” – багато дослідників вказують на те, що через брак інформації на початкових етапах виключення може стати потенційно оптимальний варіант [4].

8. „Система Блека”. Американський дослідник, Дункан Блек, запропонував поєднати моделі Кондорсе і Борди: якщо є „переможець Кондорсе” – він має бути обраним, якщо „переможець Кондорсе” відсутній – найкращу альтернативу слід визначати за допомогою „системи Борди”. Щоправда, така „симбіотична процедура” також не вирішує усіх проблем. Повернемося до прикладу, який вже був наведений вище для ілюстрації „парадоксу Кондорсе” – три виборці (А, В, С) і три альтернативи (Х, Y, Z), такі що лінійні порядки вподобань кожного виборця мають вигляд: А: $X>Y>Z$, В: $Z>X>Y$, С: $Y>Z>X$. У цьому випадку „переможець Кондорсе” буде відсутній, але й „система Борди” не визначить обрану альтернативу ($X=Y=Z=4$).

9. „Правило Ненсона”. Ще на початку ХХ ст.. Дж. Ненсон модифікував „систему Борда”, поєднавши її з „моделлю виключення”. Ненсон пропонує поетапно виключати альтернативу з найнижчим „рейтингом Борда”. На жаль, це правило, як і більшість „моделей виключення”, розділяє недоліки, пов'язанні з „поетапністю” (зокрема, не відповідає „умові монотонності”).

10. „Правило Коупленда”. Процедура передбачає попарні порівняння та фіксацію для кожної альтернативи різницю попарних

перемог і попарних поразок. Очевидним недоліком цієї системи є нівелювання „інтенсивності перемоги” (тобто не враховується „впевненість” переваги, яку можна було б визначити як різницю „рейтингів Борда”).

Таким чином, ми проаналізували 10 моделей голосування, їхня відповідність

зазначеним вище „критеріям справедливості процедури” відображена у табл. 4. Зазначимо, що перелік розглянутих алгоритмів не є вичерпним, більше того – ми розглядали переважно „ранжовані методи” з одним переможцем (і не торкалися теми „неранжованих методів”, таких як „схвальне” чи „розподільне” голосування).

Таблиця 4

	Анонім.	Нейтрал.	Монотон.	Транзит.	Відповід. біл-ті	НСА	Критерій Парето	Критерій Сміта
Попарне	+	+	+	-	+	+	-	+
Абсолютна більшість	+	+	+	+	+	-	+	+
Відносна Більшість	+	+	+	+	-	-	+	-
Відносна + другий тур	+	+	-	+	+	-	+	-
Борда	+	+	+	+	-	-	+	-
Хара	+	+	-	+	-	-	+	-
Кумбса	+	+	-	+	-	-	+	-
Блека	+	+	+	-	+	-	+	-
Ненсона	+	+	-	-	+	-	+	+
Коупленда	+	+	+	-	+	+	+	+

Таким чином, ми змушені констатувати, що жодна з розглянутих процедур не відповідає всім вимогам до системи голосування. На перший погляд здається, що ближче за інших до „оптимальної” є модель „абсолютної більшості”, проте вона водночас є найбільш обмеженою (тобто для неї кількість випадків, коли переможця визначити неможливо, більша, ніж в інших процедурах).

Власне, ці невтішні висновки справедливі і для „теоремі неможливості” Ерроу: „Немає такої системи, яка б відповідала критеріям „універсальності”, „монотонності”, „незалежності від сторонніх альтернатив”, „ненав’язаності” і не була б „диктаторською” [7, с. 39]. Ерроу детально пояснює кожну з умов, проте ми зупинимося лише на його дефініції щодо „диктатури” (нерідко вона невірно трактується у вітчизняній літературі). „Диктатор” – це такий виборець К, що якщо для К альтернатива А перемагає В, то і для суспільства $A > B$; якщо К змінює думку, то й кінцеве рішення зміниться [7].

Більшість дослідників, які намагалися спростувати теорему Ерроу, дійшли висновку, що найбільше проблем виникає з поєднанням транзитивності (яка є фундаментом умови „універсальності” у категоріях Ерроу) і незалежності від сторонніх альтернатив. Проблеми з останнім критерієм спонукали американського вченого Сена сформулювати теорему „про

неможливість „Паретовського ліберала””. „Парадокс Сена” доводить, що не існує правила голосування, яке б водночас відповідало умові транзитивності, критерію Парето („якщо для усіх $X > Y$, то у підсумковому рішенні $X > Y$ ”), а також „ліберальній умові Парето” (яка має багато спільного з умовою незалежності від сторонніх альтернатив). Ф. Алескерров наводить таке формулювання цієї „ліберальної умови”: „Відносно деяких пар альтернатив рішення можуть і повинні прийматися виключно тими індивідами, до яких ці рішення мають безпосередньо відношення” [5, с. 108].

Таким чином, у процесі порівняльного аналізу різноманітних процедур голосування ми звернули увагу на їхню (не)відповідність деяким „раціональним” і „справедливим” критеріям. Україй важливо, що при ідентичних наборах („ранжованих лінійних порядках”) вподобань виборців, різні моделі голосування визнають в якості переможця різні альтернативи – тобто вибір процедури може використовуватися як маніпулятивна технологія. Відсутність „ідеальної” (такої, що задовольняє усім критеріям) процедури може свідчити про певну обмеженість кожної з розглянутих моделей. Фактично, обравши дещо інший перелік умов, ми дійшли висновку, аналогічного „теоремі неможливості” Ерроу. Щодо практичного втілення цих ідей, то варто звернути увагу на той факт, що деякі процедури справді

працюють краще за інших. Залежно від специфіки та цілей голосування (з поправкою на технічні і організаційні умови) слід обирати певний різновид процедури. У будь-якому разі проблема не обмежується суто теоретичною площиною пошуку „ідеальної моделі” – вона має досить конкретний політичний вимір. Наприклад, наскільки доцільним є використання процедури „відносної більшості” на виборах міського голови чи депутата від одномандатного мажоритарного округу? Чи не варто підсилити цю модель „другим туром”, щоб підсумковий результат відповідав розглянутому нами „критерію більшості”? Усі ці питання належать до проблемного поля теорії голосування і є вкрай важливими для забезпечення фундаментальних принципів представницької демократії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатієнко Г. Експертні технології прийняття рішень / Г.М. Гнатієнко, В.Є. Снитюк. – К.: McLaut, 2008. – 444 с.
2. Клима Р. Математика выборов / Р.Клима, Дж. Ходж. – М.: МЦНМО, 2007. – 224 с.
3. Коваленко О. Організація процедур прийняття рішень у ситуаційних центрах на основі голосування / О. Коваленко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №6(96). – С. 288-293
4. Straffin F. Topics in the theory of voting / F.Staffin. – Boston: Birkhauser, 1980. – 76 p.
5. Алескеров Ф. Бинарные отношения, графы и коллективные решения / Ф. Т.Алескеров, Э.Л. Хабина, Д.А.Шварц. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006. – 298 с.
6. Doron G. Single transferable vote: an example of a perverse social choice function / G. Doron, R. Kronick // American Journal of Political Science. – 1977. – № 21. – P. 303-311.
7. Эрроу К. Общественный выбор и индивидуальные предпочтения / К.Эрроу. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2004. – 326 с.

УДК 32:008(4УКР)

Гаврилюк Д.Ю.

Національний педагогічний
університет імені М.П. Драгоманова

ЕЛЕКТОРАЛЬНИЙ АБСЕНТЕЇЗМ ЯК РІЗНОВИД ПОЛІТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Статтю присвячено науковому трактуванню змісту політичного явища електорального абсентеїзму як своєрідної формації здійснення політичної поведінки громадян. Висвітлено як критичні, так і прагматичні змісти розуміння політологічного феномена електорального неголосування, – абсентеїзму, що згідно з політологічною наукою є природно історичним явищем, невід’ємним атрибутом політичної системи суспільства

Ключові слова : абсентеїзм, політична апатія, електоральна участь, електоральна поведінка.

Гаврилюк Д.Ю.

ЭЛЕКТОРАЛЬНЫЙ АБСЕНТЕИЗМ КАК РАЗНОВИДНОСТЬ ПОЛИТИЧЕСКОГО ПОВЕДЕНИЯ

Статья посвящена научной трактовки содержания политического явления электорального абсентеизма как своеобразной формации осуществления политического поведения граждан. Освещены от критических до прагматических смыслов понимания политологического феномена электорального неголосования, - абсентеизма, что согласно политологической науки есть естественно историческим явлением, неотъемлемым атрибутом политической системы

Ключевые слова: абсентеизм, политическая апатия, электоральная участие, электоральное поведение.